

Liikunnan palvelukokonaisuuden toimintasuunnitelma 2024–2027

Liikuntalautakunta

Kuvaus toiminnasta

Liikunnan palvelukokonaisuus edistää asukkaiden hyvinvointia ja aktiivisuutta sekä kaupungin vetovoimaa ja kestävää kehitystä laissa ja asetuksissa, kaupungin strategiassa, pormestariohjelmassa ja hallintosäännössä säädettyllä tavalla.

Tausta

Liikuntalaki (390/2015) asettaa kunnan tehtäväksi yleisten edellytysten luomisen liikunnalle paikallistasolla. Laissa painotetaan eri toimialojen yhteistyötä sekä paikallisen, kuntien välisen ja alueellisen yhteistyön kehittämistä. Kunnan tulee luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle:

1. Järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen.
2. Tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seura-toiminta.
3. Rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja.

Kuntalain (410/2015 § 22) mukaisesti asukkaita kuullaan ja osallistetaan liikuntapalveluiden kehittämisessä. Terveystieteiden lain (1326/2010 § 12) mukaan kunnan tulee arvioida asukkaitensa liikunta-aktiivisuutta osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä.

Valtioneuvosto hyväksyi lokakuussa 2018 eduskunnalle annetun *liikuntapolitiikan selonteon*. Se kattaa mm. linjaukset liikunnan lisäämisestä elämän eri vaiheissa, liikuntapaikkarakentamisesta, liikunnan kansalaistoiminnasta ja huippu-urheilusta. Päämääränä on lisätä ihmisten fyysistä aktiivisuutta.

Vahva ja välittävä Suomi -hallitusohjelmassa (2023) liikunnalla on aiempaa merkittävämpi rooli kaikenikäisten liikunnallisen elämäntavan vahvistamisessa suomalaisten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Harrastamisen merkitystä korostetaan nuorten syrjäytymisen ehkäisijänä ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistäjänä. Jokaiselle lapselle ja nuorelle halutaan taata aito mahdollisuus mieluisaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä.

Hallitusohjelmaan sisällytetyn Suomi liikkeelle -ohjelman toimenpiteitä ovat mm. liikunnan edistäminen poikkiallisesti kuntien ja hyvinvointialueiden strategioissa, elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan vahvistaminen, kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tarkoitettujen rahoituksen kohdentaminen, kuntien kannustaminen rakentaa päiväkotien ja koulujen pihoja monipuolisiksi liikuntapaikoiksi, koulupäivien yhteyteen liittyvien liikuntaa

lisäävien käytäntöjen kehittäminen, kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman päivittäminen sekä luontoliikunnan edistäminen.

Toimintaympäristön muutokset

Suurimpina ajankohtaisina muutostekijöinä ovat liikkumattomuus kaikissa ikäryhmissä, liikuntapaikkaverkon supistuminen, väestörakenteen muutoksen vaikutukset liikuntapalveluiden järjestämiseen, taloudellisen eriarvoisuuden lisääntyminen, liikuntakäyttäjien polarisoituminen ja nuorten korkea drop out seuratoiminnassa.

Liikkuminen sekä sen mahdollistaminen ja edistäminen on koko kunnan asia. Liikkumisen, liikunnan harrastamisen, urheilun ja fyysisen aktiivisuuden avulla pystytään edistämään kuntalaisten hyvinvointia, yhteisöllisyyttä, ehkäisemään syrjäytymistä, sekä sitä kautta vähentämään sosiaali- ja terveysmenoja. **Liikkumattomuuden ja paikallaanolon** vuosikustannukset ovat Turussa UKK-instituutin laskelmien mukaan n. 104 miljoonaa euroa vuodessa. Jos liikkumattomien määrä vähentyisi 9 prosentilla ja paikallaan olevien 16 prosentilla, kustannukset vähenisivät laskurin mukaan n. 15 miljoonaa euroa vuodessa.

Turkulaisten liikuntakäyttäjien tilaa kuvaa **polari-soituminen**: osa kaupunkilaisista on fyysisesti aktiivisia arkiliikkujia, joilla on liikunnallisia harrastuksia, kun taas osa ei liiku arjessaan lainkaan. Turkulaisista 20–54-vuotiaista 29 % harrastaa kuntoliikuntaa tai urheilua useita tunteja viikossa ja vastaavasti 24,4 % ei harrasta vapaa-ajallaan lainkaan liikuntaa.

Harrastustoimintaan osallistuminen on osa syrjäytymisen ehkäisyä. Fyysisen aktiivisuuden ylläpitämisellä ja lisäämisellä on suuri merkitys sairauksien ennaltaehkäisyssä ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistuksen myötä **kaupungin rooli hyvinvoinnin edistämässä korostuu**. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen perustaminen edellyttää uusia yhteistyömuotoja sekä mallien ja toimintatapojen kehittämistä asiakkaiden palveluketjujen vahvistamiseksi liikunnan palvelukokonaisuuden ja hyvinvointialueen välillä. Turun väestörakenteen painottuessa entistä enemmän työikäisiin ja ikääntyviin myös liikuntapalveluilta vaaditaan dynaamisuutta vastata tarpeisiin tulevana vuosina.

Vuonna 2020 alkanut **koronaviruspandemia** on tuonut merkittäviä ja ennakoimattomia muutoksia myös Liikunnan palvelukokonaisuuden toimintaympäristöön. Näitä muutoksia ovat mm. asiakkaiden käyttäytymisen muutokset sekä niiden vaikutukset liikuntapaikkojen ja -pal-

veluiden kävijämääriin ja talouteen. Kävijämäärien palautuminen pandemiaa edeltävään aikaan on käynnissä, mutta kasvuvauhti on epätasaista. Kuuden suurimman kaupungin selvityksessä (2021) pandemian vaikutuksista vapaa-aikapalvelujen käyttöön 40 % ihmisistä kertoi muuttavansa käyttäytymistään pysyvästi ja 40 % palautavansa aiempiin tapoihin käyttäen vapaa-aikapalveluja.

Keväällä 2022 alkaneen Ukrainan kriisin taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset haastavat liikuntapalvelujen toimintaympäristöä, mm. ylläpitokustannusten kasvun ja maahanmuuttajien määrän kasvun seurauksena. Inflaatio, kustannusten nousu sekä hyvinvointialueen perustamisen aiheuttama verotulojen lasku tulevat vaikuttamaan kuntatalouteen ja sitä kautta palveluiden taloudellisiin toimintaedellytyksiin. **Yleisen taloudellisen tilanteen ja sen heikentymisen** ennakoidaankin näkyvän kulutusikäyttyymisen epävarmuutena ja ostovoiman vähene-
misenä. Kävijämäärien ja toimintatuottojen palauttaminen pandemiaa edeltävälle tasolle vaatii yhä toimenpiteitä sekä uusia, innovatiivisia keinoja.

Liikkumis- ja harrastamistottumusten ohella **Turun liikuntapaikkaverkko** on mittavien päivitysten tarpeessa. Elinkaariensa päässä olevan kahdeksan suuremman ydinliikuntapaikan lisäksi kouluverkon dynaamiset muutokset vaikuttavat suuresti verkkoon vähentäen sisäliikuntasalien ja ulkokenttien määrää sekä näin luovat haasteita niin liikunta- ja urheiluseurojen toiminnan kuin koululiikunnan järjestämiselle.

Turun kaupungin **hiilineutraaliustavoite** haastaa Liikunnan palvelukokonaisuutta pohtimaan, miten lasten ja nuorten harrastuskuskaamiseen liittyvää yksityisautoilua voisi hillitä päästöjen vähentämiseksi.

Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Kaupungin johtamisjärjestelmän muutos Pormestarin Turku vuonna 2021 sekä 1.6.2023 käyttöön otettu (kv 17.4.2023 § 73) päivitetty organisaatorakenne Uusi Turku vaikuttavat Liikunnan palvelukokonaisuuden kehittämissuunnitelmaan ja strategiaan painopisteisiin. Strategiset tavoitteet on linkitetty pormestariohjelman linjauksiin. Entisen vapaa-ajan palvelukokonaisuuden uudelleenorganisoiduttua, liikunta siirtyi omaksi palvelukokonaisuudekseen 1.6.2023 myös strategisia tavoitteita on päivitetty.

Liikunnan palvelukokonaisuuden keskeisenä tavoitteena on kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen liikunnan ja liikkumisen keinoin. Järjestämme palvelut asiakaslähtöisesti, laadukkaasti ja kustannustehokkaasti sekä hyvässä kumppanuudessa kolmannen sektorin ja yritysten kanssa. Kannustamme turkulaisia aktiiv-

viseen ja liikkuvaan arkeen. Etsimme ja kokeilemme toimintamalleja, joilla luodaan entistä tasavertaisempia mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen. Työskentelemme liikkumattomuuden vähentämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Kaupunkitasoinen kehittämistoiminta

Liikunnan palvelukokonaisuus on sitoutunut kaupunkitasoiin kehittämiskokonaisuuksiin ja kaikille palvelukokonaisuuksille yhteisiin painopisteisiin. Näitä ovat mm. asukasbudjetointi, lapsiystävällisyys (Turku on Unicefin lapsiystävällinen kunta), osallisuuden edistäminen, kotouttaminen ja ilmastopolitiikka.

Liikuntapaikkarakentamisen kehittämiselle suuntaa antaa pormestariohjelmassa mainitut kaupunginvaltuuston päättämät (11.4.2022 § 67) liikuntapaikkaverkon kehittämislinjaukset sekä sen toimeenpanopäätökset vuosille 2022–2024 (kh 30.5.2022 § 246).

Kaupunginvaltuuston päättämä (12.12.2022 § 249) liikunnan avustajajärjestelmän ja kunnallisten liikuntatilojen hinnoittelumallin uudistus tukee omalta osaltaan liikuntapaikkaverkon kehittymistä sekä huomioi aiempaa tasavertaisemmin eri taustoista tulevat lapset ja nuoret sekä eri liikuntalajeja tarjoavat seurakunnat ja yhdistykset. Vuonna 2025 käyttöön otettavan uudistuksen kokonaistavoitteena on vähentää lasten ja nuorten liikkumattomuutta, edistää hyvinvointia liikunnan keinoin sekä hillitä harrastamisen kustannusten nousua.

Liikunnan palvelukokonaisuus on tärkeä osa Yhteisöllinen Turku -kärkihanketta, jossa tuetaan turkulaisten mahdollisuuksia lisätä hyvinvointiaan ja panostetaan asuinalueiden tasapainoiseen kehittämiseen. Suunnitella ja toimenpiteitä tehdään yhteistyössä järjestöketän, asukkaiden ja yritysten kanssa. Keskeisiä teemoja ovat yksinäisyyden vähentäminen, mielenterveyden tukeminen, syrjäytymisen ehkäisy, liikkuminen ja harrastaminen, kotouttaminen ja lähiöiden kehittäminen.

Liikunnan palvelukokonaisuuden strategiset tavoitteet

Palvelukokonaisuuden strategiset tavoitteet ja painopisteet pohjautuvat kaupunkistrategiaan ja linkittyvät Pormestariohjelman linjauksiin. Kokonaisuudessa on huomioitu yhteisvaikuttava johtaminen ja sen edistäminen tehden yhteistyötä muiden kaupungin palvelukokonaisuuksien kanssa.

- **Liikkuminen elämäntavaksi:** Liikkuminen ja fyysinen aktiivisuus tarjoavat elämään sisältöä ja ovat olennainen osa hyvän elämän perustaa. Liikkuva ja aktiivinen kaupunkilainen voi hyvin. Luomme mahdollisuuksia ja palveluja kaikille lapsille ja nuorille mielekkääseen liikunnan harrastamiseen.

- **Kumppanuuksia kehittämällä ja laajentamalla tuotetaan monimuotoisia palveluja kustannustehokkaasti:** Tarkastelemme liikuntapalvelujen ja -paikkojen tuottamis- ja toteutustapoja kaupungin, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä sekä tuotamme niitä enenevästi monipuolisilla kumppanuuksilla.
- **Asiakaslähtöisen tiedolla johtamisen kehittäminen:** palvelujen ja toimintojen kehittämisessä tiedolla johtamisella on keskeinen rooli. Se on myös yksi keskeinen tavoite kaupungin uudessa järjestämistoiminnossa asiakaslähtöisyyden ohella. Kehitämme palveluitamme ja toimintamallejamme kerättyyn tietoon perustuen sekä seuraamme vaikuttavuutta.
- **Osallistavan suunnittelun toteuttaminen:** Osallisuus on hyvinvoinnin tärkeä osatekijä, jonka tulee näkyä asukkailla konkreettisena tekemisen mahdollisuutena erityisesti asukkaiden omilla asuinalueilla.

Osallistamme asukkaita ja asiakkaita sekä liikunta- ja urheiluseuroja mukaan suunnittelemaan liikuntaympäristöjä yhdessä.

Liikuntalautakunnan strategiset painopisteet:

1. Liikunta innostavana kumppanina elinvoiman ja hyvinvoinnin edistämiseksi
2. Aktivoiva ympäristö ja olosuhteet luovat edellytykset liikunnalliseen elämään
3. Liikunta- ja urheiluseurojen sekä liikuntaa järjestävien yhdistysten kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen turkulaisten liikkumisen lisäämiseksi
4. Liikkuvat lapset ja nuoret – kaikki lapset ja nuoret omaksuvat liikunnallisen elämäntavan

Toiminnan tavoitteet

Pormestariohjelman toimenpiteet

Teema: Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2024
15	Leikkipaikkojen yhteyteen suunnitellaan aikuisten lähiliikuntaa tukevia toimintoja. Liikuntapaikkarakentamisessa huomioidaan ikäihmisten liikkumisen tarpeet.	Suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan laajasti ikäihmisten liikkumisen tarpeet. Yhteistyössä liikuntapalveluiden ja kunnossapidon kanssa kehitetään leikkipaikkoja kaikenikäisten kohtaamispaikaksi. Skills garden -konseptin mukaista leikin ja liikunnan yhdistävää konseptia suunnitellaan kolmeen eri kohteeseen.
17	Kouluihin toteutetaan luontaiseen liikkumiseen innostavia kokeiluja, joiden suunnittelussa kuunnellaan lapsia ja nuoria.	Lasten ja nuorten liikuntapalvelutuotteiden ja harrastamisen Turun mallin kehittämistä jatketaan toiminta- ja hankesuunnitelmien mukaisesti. Koulut toteuttavat vuosittain Liikkuva koulu -nykytilan arvioinnit sekä koulukohtaiset toimintasuunnitelmat oppilaiden liikkeen lisäämiseksi liikuntapalveluiden ja kasvatuksen- ja opetuksen palvelukokonaisuuden tuella. Arvioinnit käsitellään ja niiden pohjalta muodostetaan kaupunkitasoiset yhteiset tavoitteet sekä luodaan koulukohtaiset toimintasuunnitelmat Liikkuva koulu -toiminnalle. Toimintasuunnitelmien toimeenpanossa osallistetaan lapsia ja nuoria.
20	Valtuuston hyväksyttäväksi tuodaan liikuntaverkkoselvitys.	Kaupunginvaltuusto hyväksyi liikuntapaikkaverkon kehittämistä ohjaavat ”Turku liikuttaa kaikkia” -linjaukset, jotka perustuvat Liikuntapaikkaverkon päivityssuunnitelmaan. Liikuntapaikkaverkkoa kehitetään kaupunginhallituksen toimeenpanopäätöksen mukaisesti. Kehittämislinjauksiin sisältyvää liikunnan avustusjärjestelmä- ja kunnallisten liikuntatilojen hinnoittelumallin uudistuksen käyttöönottoa valmistellaan ja uudistus otetaan käyttöön vuonna 2025.
37	Liikunnan tulee olla osa lasten päivää myös kouluissa. Koulujen opetustilojen, pihojen ja koulumatkojen tulee innostaa luontaiseen liikkumiseen	Koulut toteuttavat vuosittain Liikkuva koulu -nykytilan arvioinnit sekä koulukohtaiset toimintasuunnitelmat oppilaiden liikkeen lisäämiseksi liikuntapalveluiden ja kasvatuksen- ja opetuksen palvelukokonaisuuden tuella. Arvioinnit käsitellään ja niiden pohjalta muodostetaan kaupunkitasoiset yhteiset tavoitteet sekä luodaan koulukohtaiset toimintasuunnitelmat Liikkuva koulu -toiminnalle. Toimintasuunnitelmien toimeenpanossa osallistetaan lapsia ja nuoria. Koulujen pihojen viihtyisyyttä ja aktiivointia selvitetään lasten ja nuorten muutoshankkeen koordinoimana. Lisäksi peruskorjattavien ja uusien koulujen ja päiväkotien piha-alueita kehitetään

Nro	Tavoite	Talousarvio 2024
		kaikkia kuntalaisia liikuttavina kokonaisuuksina osana lähi-liikuntapaikkaverkoston kehittämistä. Lasten koulumatka-pyöräilyä sekä pyöräilytaitojen kehittämistä tuetaan Scale Up -hankkeessa.

Teema: Kärkihankkeet

Nro	Tavoite	Talousarvio 2024
70	Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke, Asetetaan liikkumisen toimenpideohjelman tavoitteet yhdessä seurojen ja järjestöjen kanssa. Ohjelmaan yhdistetään kaikkien lasten harrastamismahdollisuuden tavoite ja seurojen avustusten uudistaminen lajien välisen-, sukupuolten-, ja alueiden tasa-arvon turvaamiseksi.	Tuetaan liikkumisen toimenpideohjelmaa yhteistyöllä ja toimenpiteiden yhteen kokoamisella osana LaNu-muutos-hankkeen kokonaisuutta. Seurojen kanssa tehtävää alueellista yhteistyötä vahvistetaan seurataapaamisten ja foorumeiden myötä synnytetyn rakenteen sekä teemakohtaisten painopisteiden kautta. Liikuntapalveluiden avustusjärjestelmän kokonaisuudistuksen (1.1.2025-) keskeisenä tavoitteena on yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon parempi toteutuminen lasten ja nuorten harrastamisen kokonaisuudessa.

Pormestarin talousarviovalmistelussa tehdyt muutokset menoihin ja tuloihin

Lautakunta	Lauseke	Vaikutus käyttö-talouteen, € Talousarvio 2024
Liikuntalautakunta	Hankerahoituksen omarahoitussuus (menojen lisäys)	75 000
Liikuntalautakunta	Ohjaajapalkkioiden nousu (pysyvä kustannus) (menojen lisäys)	50 000
Liikuntalautakunta	Tasoltaan palkkojen yleiskorotus 2024 (ei sis. paikallista järj. erää) sivukuluineen (menojen lisäys)	51 000
Liikuntalautakunta	Ulkoliikuntapaikkaverkoston laajeneminen kasvavat ylläpito-kulut (aspu, veritas, Kupittaa tekojää, pysyvä kustannus) (menojen lisäys)	100 000
Liikuntalautakunta	Henkilöstösuunnitelman tarkistaminen (menojen vähennys)	-55 000
Liikuntalautakunta	Tulojen kasvu (tulojen lisäys)	110 474

Sopeuttamisohjelmatyön toimenpiteet

Lautakunta	Lauseke	Vaikutus käyttö-talouteen, € Talousarvio 2024
Liikuntalautakunta	Henkilöstön eläköitymissuunnitelma (menojen vähennys)	-50 000

Muut talouteen kohdistuvat muutokset

Lautakunta	Lauseke	Vaikutus käyttö-talouteen, € Talousarvio 2024
Liikuntalautakunta	Hankintojen vaatimusten tarkistaminen ja tarveharkinta (menojen vähennys)	-100 000
Liikuntalautakunta	Työnantajakulujen vähennys, sairausvakuutusmaksun ja työtömyysvakuutusmaksun alenema (menojen vähennys)	-59 000

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden ja investointien määrärahat ja tuloarviot, 1 000 €

Liikuntalautakunta

Käyttötalouden sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2022	Talousarvio 2023 muutoksin	Talousarvio 2024
Toimintatulot	4 198	4 848	5 606
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	25 730	28 121	28 802
TOIMINTAKATE	-21 532	-23 273	-23 196
Muutos-%		8,1 %	-0,3 %

Investointiosa sitovuustaso brutto	Tilinpäätös 2022	Talousarvio 2023 muutoksin	Talousarvio 2024
Investointimenot	97	550	500
Rahoitusosuudet			
Luovutustulot		0	0
NETTO	-97	-550	-500
Muutos-%		467,0 %	-9,1 %